

sensu vere loquuntur, qui dicunt Deum cognoscere hæc omnia per suas rationes æternas, et ex vi earum. Vere etiam dici potest scientiam Dei, ex vi suæ æternitatis ad hæc omnia cognoscenda extendi, quia illud immutabile iudicium Dei tale est, ut non solum attingat quidquid futurum est in aliqua differentia temporis realiter futura, sed etiam quidquid futurum esset in quacumque differentia temporis possibilis, si Deus voluisset creare illud. Ex parte autem objecti, seu rei cognoscendæ, neque oportet ut aliquod medium intercedat, quia veritas ipsa in se et sine alio medio videtur a Deo; quia nullum medium habet, et unumquodque cognoscitur a Deo sicut est; neque etiam requirit entitatem aliquam realem, præter eam quam habet objective in intellectu divino; quia, ut dixi, non concurrat ad illam cognitionem ut principium ejus, sed mere terminando; et ad hoc non requiritur actualis existentia, si alioqui in cognoscente sit sufficiens virtus et principium talis cognitionis.

16. Unde obiter constat (quod multum hanc sententiam confirmat) fere non esse majorem difficultatem in hac scientia conditionatorum, quam absolutorum contingentium, quia in utrisque cognoscitur veritas rei, licet in causis suis videatur esse indeterminata, et a parte rei nondum existat; cognoscitur autem per conformitatem et comparisonem ad rem, prout in tali tempore et modo existet, vel absolute, vel sub conditione; ergo scientia divina ad omnes has veritates extenditur ex vi suæ infinitæ comprehensionis. Nec refert quod res absolute futura aliquando habitura sit realem existentiam, non vero res sub conditione tantum proposita; quia illa realis existentia vere non est, antequam in propria duratione et mensura res producat, sed solum per ordinem ad illam propositio de futuro habet veritatem, et divinus intuitus æternus ratione suæ immensitatis ad illam terminatur, ac si jam vere existeret. Sic ergo in præsentia, licet res actu non existat, nec absolute extitura sit, propositio conditionata habet veritatem per habitudinem et conformitatem ad illam sub existentia apprehensam cum prædicta conditione; et divinus intuitus, ratione suæ infinitatis, extendi poterit ad videndum quid tali rei conjungeretur, aut quid ab illa prodiret, si tali modo constitueretur. Est ergo in his futuris omnibus idem cognitionis modus.

CAPUT VIII.

QUOMODO COGNOSCAT DEUS HÆC FUTURA IN DECRETIS LIBERIS SUÆ VOLUNTATIS.

1. Quæ hactenus diximus præcipue procedunt de actibus voluntatis creatæ, qui proprie futuri sunt; in Deo enim, propter æternitatem et simplicitatem suam, nihil videtur esse proprie futurum, licet nos ita loquamur, quia divinas res ad modum creaturarum concipimus et declaramus. Et quidem ad intentionem præsentis operis sufficere videbuntur ea quæ de scientia horum futurorum in voluntatibus creatis dictæ sunt; ad materiæ tamen complementum, et ut difficultatibus omnibus plene satisfactum sit, necessarium visum est hanc scientiam etiam in divina voluntate declarare.

2. Ut autem difficultas intelligatur, advertendum est in divina voluntate, eo quod vere libera sit, quædam decreta libera a Theologis considerari, quæ, prout libera sunt, id est, prout ad talia objecta libere terminantur, possunt non esse in Deo ex æternitate, quamvis, postquam semel fuere, variari non possint propter Dei immutabilitatem. De quibus decretis controversia est inter Theologos, addantne aliquid actui necessario divinæ voluntatis, vel tantum aliquid rationis; ea vero quæstio nihil ad rem præsentem attinet; utroque enim modo locum habet difficultas quam tractamus; et ideo ab illa nunc abstrahimus, quam in disputatione decima-nona Metaphysicæ copiose tractavimus, et ex ibi dictis supponimus hæc decreta nullum realem modum Deo addere, etiamsi de illis nos ita loquamur, ac si illum adderent, quia non possumus aliter loqui.

3. *Prima sententia.* — De his ergo divinis decretis docuerunt aliqui viri docti, non posse Deum illa scire ad modum futurorum contingentium, vel absolute, vel sub conditione, etiamsi actus liberos creatos Deus ita cognoscat.

Ratio. — Rationem autem differentie reddunt aliqui, ex principio tacto capite superiori de modo cognoscendi hæc futura in causæ seu in voluntatis cognitione. Dicunt enim hanc cognitionem causæ debere esse talem, ut non solum sit voluntatis comprehensio, sed etiam supercomprehensio; at vero Deus creatas voluntates non solum comprehendit,

sed etiam excedit illa infinite, quod est supercomprehendere; voluntatem tamen propriam, licet comprehendat, non tamen excedendo, sed adæquando tantum; et ideo non supercomprehendit, nec cognoscit hæc futura de tali voluntate.

Refellitur ratio. — Hæc vero ratio mihi nullo modo probari potest; imprimis enim supponit falsam sententiam, hæc scilicet futura cognosci in virtute seu dispositione voluntatis per comprehensionem ejus. Deinde, priusquam consideremus virtutem et facultatem ex parte cognoscentis, inquiram de veritate et connectione ex parte objecti cognoscibilis: aut enim in voluntate libera creatæ sic disposita cognoscibile est quid actura sit vel esset, si ita esset disposita, vel non est cognoscibile. Si non est, ergo, quantumvis supercomprehendatur talis voluntas, nunquam in illa id cognoscetur. Si vero est cognoscibile, ergo, quantum est ex vi objecti, etiam in voluntate increata erit cognoscibile quam determinationem liberam sit habitura in hoc vel illo eventu, quia, præcise considerando objectum, non est major ratio nec connexio in uno quam in alio; ergo etiam ex parte virtutis cognoscitivæ divinæ, tam poterit cognosci unum quam aliud; alias aliquid ex se cognoscibile non caderet sub cognitione Dei ex defectu virtutis cognoscentis, quod est manifeste falsum. Declaratur tandem in hunc modum ex supradictis, quia, quantum ad hanc rationem comprehensionis, quæ est cognoscere rem quantum cognoscibilis est, tam perfecte cognoscit Deus suam voluntatem, quam creatam; si quis autem est excessus in divina scientia respectu voluntatis creatæ, solum est vel quasi materialis in genere entis, vel quia divina scientia plura posset comprehendere in illa voluntate, si plura in illa continerentur; sed ista differentia solum est per accidens, ut in una voluntate potius cognoscat determinatio libera, quam in alia; igitur.

4. *Alio modo exponitur dicta sententia.* — Ut ergo hæc opinio aliquo modo verisimilis fiat, non ex parte virtutis cognoscentis seu ex illius excessu, sed ex parte objecti reddenda est ratio, videlicet, quia nec reipsa, nec secundum rationem potest Deus videre hæc futura decreta libera, prius quam sint præsentia actu in seipsis. Itaque, propositio (ut more nostro loquamur) in qua Deo attribuitur aliquod decretum liberum, ut velle creare mundum, non prius habet determinatam veritatem, quam Deus intelligatur actu habere in

sua æternitate illud decretum, et ideo non objicitur divinæ scientiæ ut exhibendum, sed ut jam exhibitum. Quod aliter contingit in voluntatibus creatis; et ideo est in his locus cognoscendi futura, vel absolute, vel conditionata, priusquam in seipsis actu sint, non tamen in decreto libero voluntatis Dei. Assumptum declaratur, primo, quia in aliquo signo æternitatis intelligimus Deum, ut scientem et comprehendentem seipsum, et nondum scientem suas determinationes liberas etiam ut futuras, vel absolute, vel conditionaliter; ergo in illo signo non est determinata veritas in illo objecto. Antecedens patet de illo signo æternitatis, in quo intelligimus Patrem generare Filium; producit enim illum ex comprehensione sui, et non ex aliqua scientia sui decreti liberi, quia hæc non est simpliciter necessaria; Filius autem solum per scientiam omnino necessariam producit; ergo in illo signo non intelligimus in Deo scientiam sui liberi decreti. Prima vero consequentia probatur, quia in nullo signo est objectum cognoscibile, in quo non cognoscat a Deo; ergo, si in illo signo non scitur, neque illud objectum scibile est; ergo non habet determinatam veritatem. At vero post signum illud intelligitur voluntas divina actu jam libere decrevisse: ergo nullum signum relinquitur in quo possit illud liberum decretum ut futurum cognosci. Probatur minor, quia liberum hoc decretum Dei non habet dependentiam (ut ita dicam), seu non præsupponit nec requirit aliam scientiam præter illam necessariam; ergo statim post illam concipi debet ut actu præsens; nam cum in æternitate omnia sint simul, hæc signa rationis solum distinguuntur secundum præsuppositionem objectorum, vel rationum formalium in se; ergo, seclusa hac præsuppositione, nulla est ratio ordinis, nec fundamentum ad fingendum illa signa. Confirmatur, quia, sicut hæc scientia non est simpliciter necessaria, ita etiam nec liberum decretum; ergo ex hac parte non habent ordinem; et aliunde decretum voluntatis est formaliter liberum, et ab illo prorsus resultat denominatio libertatis in scientia; ergo ex hac parte in aliquo signo rationis prius debet intelligi actualis voluntas, quam scientia ejusdem voluntatis ut futuræ. Ac denique confirmatur, quia alias prius scivisset Deus, ut futura, omnia libera decreta, quæ nunc habet, quam viderit præsentia; ergo vidit illa, non tantum ut conditionate futura, sed ut absolute, quia solum

præsupponunt naturalem dispositionem divinæ scientiæ, voluntatis, bonitatis et potentiæ; consequens autem videtur falsum, tum quia rei æternæ videtur repugnare illa antecessio futuri; tum etiam quia alias in illo signo ante actuale decretum suæ voluntatis, haberet Deus scientiam de effectibus futuris a voluntate creata, non tantum conditionatam, sed absolutam, vel visionis; tum denique propter illud inconveniens, quia impediretur libertas Dei, nam posita illa scientia, jam non potuisset Deus non habere illa decreta, sicut solent dicere Sancti, Luciferum vel Adam non præscivisse suum lapsum, quia, si præscivissent, non potuissent non cadere, ut videre licet in Anselmo, de Casu diab., c. 21; Eusebio, l. 6 de Præparat. Evangel., capit. 9; Theodoro, in id Jerem. 26: *Ne auferas Verbum, fortasse audient.*

Vera sententia.

5. *Declaratur et probatur in his decretis quæ Deus non habet.* — Dicendum nihilominus est hanc scientiam, quantum ad id quod est perfectionis in illa, extendi ad libera decreta Dei, ita ut Deus ea intueatur non solum ad modum rerum præsentium, sed etiam ad modum futurarum, seu eadem vi et ratione qua creata futura cognoscit; et hoc sensu dici posse cognoscere illa ut futura, vel absolute, vel sub conditione. Fundamentum hujus assertionis idem omnino esse debet quod de reliquis actibus liberis; addendo solum nullam sufficientem rationem differentię reddi posse inter divinam et creatam voluntatem, ut in altera hæc futura possint cognosci, et non in alia. Quod primo ostendo in his decretis liberis, quæ de facto non sunt in divina voluntate, possent autem esse, si alia non fuissent, vel si hoc vel illud accidisset. Ut, verbi gratia, nunc Deus non prædestinavit homines qui ex Adamo non sunt generandi; si autem decrevisset Deus producere genus humanum in alio homine, ex progenie illius alios prædestinasset, de quibus nunc nihil decrevit; ergo de illis hominibus potest nunc objici intellectui divino hoc enunciabile: Si creassem humanum genus in tali homine, ex illius progenie hos vel illos elegissem; et similia exempla possunt infinita cogitari, de quibus habemus in Scriptura nonnullum vestigium, Psal. 80: *Si populus meus audisset me, Israel si in viis meis ambulasset, pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliasset.* Ubi Basilii et alii notant esse absolutam præ-

dictionem, et particulam *forsitan*, non esse positam ad minuendam certitudinem. Ad idem induci potest illud Matth. 26: *An putas, quia non possum rogare Patrem meum, et ipse exhibebit mihi plusquam duodecim legiones angelorum?* In his ergo conditionalibus locum habent omnia argumenta supra facta de voluntatibus creatis, quia in illis objectis est determinata veritas; ergo in se est cognoscibilis per divinam ac infinitam virtutem cognoscendi. Item differentia de supercomprehensione exclusa jam est. Altera vero de existentia æterna decreti liberi hic locum non habet, quia hoc decretum non est positum ab æterno, ut supponimus. Solum ergo est differentia, quia si illud decretum poneretur in Deo, nihil adderetur voluntati ejus; in voluntate autem creata, non ponitur sine additione alicujus actus. Hæc autem differentia ad præsentem impertinens est. Quid enim refert quod decretum liberum addat vel non addat, ut cognosci possit? Sicut etiam præsens decretum liberum nihil addit his quæ necessario sunt in Deo, et nihilominus perfectissime videtur propria et intuitiva visione. Quod vero dicunt alii, has conditionales respectu divinæ voluntatis non cognosci, quia conditio nihil confert ut tale decretum sit vel non sit, nihil juvat; tum quia id non est in universum verum; potest enim aliquando conferre, ut: Si Petrus oraturus esset Deum, an Deus voliturus esset illum exaudire? nam oratio ad inclinandam voluntatem confert; tum etiam quia, quando conditio nihil confert, potest agnosci concomitantia, etiamsi non cognoscatur causalitas vel ratio talis voluntatis, ut supra dictum est.

6. *Declaratur dicta sententia in his liberis quæ Deus habet.* — *Prima probatio.* — Secundo, de his decretis liberis quæ de facto Deus habet, præsertim de his quæ ex se solo habet (ut ita dicam), id est, quæ in illo non supponunt ex parte voluntatis nisi proprias perfectiones, ut est voluntas creandi mundum, de his (inquam) clarum est, secundum rem non potuisse prius conditionaliter quam absolute præsciri; quia omnis conditio, quæ ad illas antecedit seu prærequiritur, supponitur ut in re posita, quia non est alia nisi quod Deus habeat talem naturam, bonitatem, voluntatem, etc.; conditionalis autem, quæ supponit conditionem in re positam, transit in absolutam, ut, voluntas creandi mundum hunc, quam Deus ab æterno habuit, nullam suppositionem liberam supponit; et ideo idem fuit cognoscere Deum hanc conditionalem: *Si mea vo-*

luntas talis est naturæ, libertatis, ac bonitatis, hoc volet; et absolute dicere: *Mea voluntas volet creare mundum,* quia illa suppositio in se, et ut scita, necessario supponitur. Quod autem nihilominus hujusmodi decretum possit prius ratione cognosci ut futurum, quam ut actu præsens, seu (quod idem est) quod possit cognosci eadem vi et ratione qua cognoscuntur alia futura conditionata, probatur primo in hunc modum, quia, quamvis illud decretum in se sit æternum et actu præsens, tamen cognosci potest quasi independentem ab illa actuali præsentia, quod per hanc hypothesim optime explicatur: Si per impossibile illud decretum non esset æternum, et aliquando illud habiturus esset Deus, nihilominus semper cognovisset suam voluntatem fore illud decretum habituram; ergo etiamsi nunc sit æternum, intelligitur cognoscibile de divina voluntate ad modum futuri, et independentem ab actuali præsentia; et hoc solum est prius ratione cognosci ut futurum quam ut præsens, quia, ut in argumentis in contrarium tangebatur, hæc prioritas non est in re, sed, ad explicandam vim et modum cognitionis, consideratur ex ordine vel independentia objectorum.

7. *Ratio secunda.* — Secundo, hoc ipsum ita declaratur, quia quamvis decretum Dei liberum æternum sit, nihilominus prius ratione concipimus cognoscere Deum voluntatem suam quatenus potest hoc vel illud libere velle, quam ut actu volentem hoc vel illud; ergo etiam prius ratione potest eandem voluntatem cognoscere ut volituram, quam actu volentem; patet consequentia, quia neque ex parte objecti est major repugnantia in uno quam in alio, neque ex parte cognoscentis potest sufficiens virtus deesse; neque æternitas ipsius divini decreti repugnat, vel excludit hunc ordinem secundum rationem. Ut, si Deus creasset ab æterno voluntatem angeli, et illa ex æternitate haberet actum liberum, non repugnaret Deum cognoscere illum actum, non solum ut præsentem realiter, sed etiam ut emanaturum a tali voluntate; si enim hoc cognosci potest de re quæ est in tempore futura, cur non poterit cognosci de re æterna, secundum quemcumque ordinem rationis consideretur? Atque hoc exemplum satis declarat non esse necessarium hæc futura, prout cadunt in hanc scientiam, dicere ordinem durationis, sed sufficere ordinem causalitatis seu rationis.

8. *Tertia ratio.* — Tertio, hoc ipsum con-

firmitur, supposito alio principio, in quo omnes auctores hujus sententiæ conveniunt, scilicet habere Deum hanc scientiam conditionatam de actibus voluntatis creatæ, prius secundum rationem; quam ipse aliquid libere decernat circa ullam creaturam voluntatum. Ex quo argumentor in hunc modum: prius ratione, quam Deus habeat hanc scientiam conditionatam de creaturis, habet scientiam simpliciter necessariam de omnibus quæ possunt creaturæ convenire; nam, juxta probabilior opinionem, hanc scientiam simplicis intelligentiæ creaturarum habet Deus in illo primo signo, in quo seipsum comprehendit, seu in quo Pater generat Filium, in quo nondum intelligitur habere hanc scientiam conditionatam, quia non est ita simpliciter necessaria; ac scientia simplicis intelligentiæ; et nihilominus in alio signo æternitatis dicitur Deus habere illam scientiam conditionatam prius ratione, quam circa creaturas habeat decretum liberum voluntatis; ergo admittitur in intellectu divina scientia non omnino necessaria, sed aliquo modo libera, prius ratione, quam sit in voluntate decretum liberum; ergo, eadem ratione, præcedere potest in intellectu divino similis scientia aliquo modo libera habens pro objecto ipsum decretum liberum voluntatis Dei, prius ratione, quam tale decretum in re positum intelligatur. Patet consequentia, quia neque ex parte scientiæ et actus liberi est major ratio, neque est major connexio inter voluntatem creatam et actum suum, quam inter voluntatem divinam et suum decretum, est enim hoc perfectissime liberum. Neque assignari potest ulla sufficiens ratio cur hoc magis repugnet in voluntate increata, quam in voluntate creata. Confirmatur, quia in illo secundo signo rationis, in quo ante decretum suæ voluntatis actu positum cognoscit Deus de voluntatibus creatis quid sint acturæ, si hoc vel illud ipsis accidat, nostro modo intelligendi est in Deo nova scientia circa creaturas, præter eam quæ est puræ simplicis intelligentiæ et comprehensionis omnis potentiæ creaturæ; ergo in eodem signo intelligitur Deus habere aliquam scientiam voluntatis suæ præter simplicem intelligentiam et comprehensionem potestatis ejus; ergo, sicut de voluntate creata cognoscet quid actura sit ex aliqua hypothesi, ita de voluntate sua cognoscet quid volitura est ex hypothesi, quam in re positam videt, scilicet, quod est talis naturæ, bonitatis, etc. Patet consequentia, quia nulla est ratio ob quam in

eo signo nova illa connexio libera sciri possit in voluntate creata, non autem in increata.

Ad fundamenta contrariæ sententiæ.

9. Neque contra hoc obstant rationes superius factæ, sed earum potius responsio veritatem hanc amplius confirmabit. Ad primam ergo et præcipuam, ex signis æternitatis desumptam, dicendum imprimis est non esse universalem; procedit enim de liberis decretis quæ Deus habet, non vero de illis quæ habere posset, vel habiturus esset circa aliquas res, si quippiam aliud circa illas disposuisset, vel si illæ aliter se gessissent. Deinde dicitur etiam in illis decretis liberis, quæ nunc habet Deus, non recte procedere discursum ibi factum. Quod ut melius intelligatur, advertendum est hæc signa rationis, quæ in æternitate distinguimus, non esse cogitanda tanquam quædam instantia in quorum uno aliquid intelligitur esse, quod non est in alio, sed potius explicanda esse quasi per abstractionem præcisivam, vel per independentiam aut præsuppositionem secundum rationem formalem præcisam; hoc ergo sensu verum est scientiam, per quam Verbum generatur, ratione antecedere scientiam futurorum etiam conditionatam; et in illo signo non habere futura contingentia, tam absoluta quam conditionata, determinatam veritatem, quamquam illud non tam sit signum in quo, quam a quo, seu independentiæ et majoris necessitatis. Per hæc ergo nihil aliud significatur, quam futura contingentia non habere illam necessitatem quam habet scientia, per quam Verbum producitur; tamen in eodem sensu, verum etiam est posse intercedere signum rationis in æternitate, inter illud primum necessariæ scientiæ, et aliud in quo videtur intuitive decretum liberum, tanquam actu jam habitum seu existens; tale autem signum est illud in quo cognoscuntur futura libera etiam in voluntate ipsa Dei, ex aliqua hypothesis, quæ si nunquam sit ponenda in esse, scientia manet pure conditionata; si vero conditio sit jam posita, illa scientia desinit esse conditionata, et transit in absolutam. Ratio vero huius prioritatis secundum rationem, jam a nobis explicata est ex independentia objectorum; nam veritas illa ut futura, et fundata solum in tali connexione extremorum, præscindendo ab actuali existentia pro eadem mensura vel eodem signo, est de se abstractior, et independens ab illa reali præscientia,

et ideo ut sic est prius ratione cognoscibilis. Quod vero decretum liberum non addat voluntati Dei aliquid rei, sed respectum rationis tantum (in quo aliqui vim faciunt), nihil ad præsentem causam refert, quia Deus non cognoscit hæc decreta fingendo respectus: et licet hoc esset necessarium, posset ut futurum intelligi talis respectus.

10. *Ad primam confirmationem.* — Unde prima confirmatio, quæ ex formali libertate voluntatis sumebatur, potius suadet oppositum; quia, hoc ipso quod scientia non est in se libera, sed necessario fertur in objectum, prout cognoscibile est, intelligimus, eo etiam ordine secundum rationem ferri, quo objectum est cognoscibile; et quia ex parte objecti prius magisque necessarium est esse possibile, ideo ad hoc scientia primo terminatur. Deinde, quia etiam futurum, ut sic, prius ratione est quam actu existens, ideo prius etiam secundum rationem ad illud terminari intelligitur.

Ad secundam. — Ad secundam autem confirmationem, cum infertur, quod etiam respectu creaturarum scientia absoluta futurorum antecederet ad decretum liberum divinæ voluntatis, distinguere oportet. Antecederet ad illud ut cognitum, falsum est, quia saltem necessarium est præcognoscere decretum liberum voluntatis divinæ, ut secundum rationem futurum proxime post talem scientiam; nam ex illo pendent absolute futura in creaturis. Si vero inferatur quod illa scientia antecedit ad illud decretum, ut actu in re positum, secundum rationis ordinem, sic concedenda est sequela. Neque hinc sequitur aliquod inconveniens, neque est imperfectio ulla, sed potius maxima perfectio, quod nimirum Deus variis modis ratione distinctis hæc futura cognoscere intelligatur, quibus hæc esse cognoscibilia excogitari potest.

11. *Quomodo hæc scientia divinam libertatem non impediatur.* — Ad ultimum autem inconveniens ibidem deductum, quod solet esse præcipuum fundamentum contrariæ sententiæ, nimirum quia per hanc sententiam impedi videtur usus libertatis in divina voluntate, respondetur negando consecutionem. Et imprimis eadem fieri potest in scientia et libertate animæ Christi, et ab omnibus necessario solvenda est. Certum est enim beatam Christi animam, ab instante suæ conceptionis, vidisse quidquid Deus vidit scientia visionis, et consequenter vidisse, semperque præsentibus habuisse omnes actus suæ voluntatis, quos

per totum vitæ tempus habitura erat; et tamen hoc non abstulit ei libertatem; ergo, quamvis in æternitate ipsa intelligamus Deum secundum rationem præscire quid voliturus sit, non ideo tolletur libertas Dei. Quod ita explico: fingamus Deum in tempore incipere velle aliquid, tunc facile intelligeretur potuisse Deum ab æterno præscire quid in tempore voliturus esset; et tunc intelligeremus id scire sine præiudicio libertatis, sicut in anima Christi Domini id intelligimus; ergo idem intelligendum est, etiamsi omnia sint æterna. In utraque ergo difficultate, dicendum est illam sententiam non auferre libertatem propter duo: primum est, quia, licet videatur induci necessitas quædam ex suppositione, tamen ipsamet scientia, quæ præcedere dicitur, ex parte objecti supponit veritatem pendentem ex libero usu voluntatis; nam, ut dixi in simili, Deus non est hoc voliturus quia scit se hoc voliturus, sed potius, quia voliturus est, ideo scit; et illa suppositio non est omnino antecedens, ut libertatem tollat. Secundum est, quia illa scientia non proponit objectum voluntati, nec movet illam ad volendum vel nolendum, sed est quasi mera speculatio rei futuræ, ut dicere solent Theologi de scientia visionis, et ideo non immutat modum operandi voluntatis, sed mere extrinsece se habet, sicut scientia vel intuitio quæ est in alio.

12. *Occurritur objectioni.* — Dices hac ratione satis intelligi, scientiam illam non inferre voluntati necessitatem quoad exercitium;

videri tamen necessitare illam quoad specificationem, ne possit contrarium actum habere; sicut dici solet de homine habente revelationem absolutam suæ damnationis, non quidem necessitari ad desperandum, prorsus tamen impedi se necessitari ne possit sperare. Consequens autem est plane absurdum, primo, quia alias nunquam et respectu nullius objecti haberet Deus libertatem quoad specificationem, quia circa omnia objecta et semper habet hanc scientiam.

Secundo, quia, si divina voluntas secundum se haberet hanc libertatem quoad specificationem, et hæc scientia illam tolleretur, destrueretur objectum suum et seipsam, quia sciendo de Deo talem libertatem, tolleretur illam. Respondetur negando simpliciter sequelam propter easdem rationes supra adductas; nam sicut hæc suppositio, quia habet condiciones supra declaratas, non tollit libertatem quoad exercitium, etiamsi stante illa non possit voluntas non exercere actum, eadem ratione, quamvis, eadem facta suppositione, non possit exercere actum contrarium, non id proveniet ex necessitate quoad specificationem, sed ex impossibilitate illarum rerum, quarum altera, scientia videlicet, supponit jam futurum decretum omnino liberum, et ideo talis scientia non destruit seipsam, neque objectum suum, quia utrumque simul per illam scitur, et voluntatem scilicet ex se omnino libere hoc facturam, et quod, stante hac scientia, non potest cum illa componi ut aliud faciat.

FINIS LIBRI SECUNDI.

